

(इंग्रजीत टंकलिखित न्यायनिर्णयाचा मराठी अनुवाद)

मुंबई उच्च न्यायालय

साधारण मूळ दिवाणी अधिकारिता

लवाद याचिका क्रमांक – ४७०/२०२०

सुरिंदर सिंग

..... याचिकाकर्ते

विरुद्ध

अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड

..... उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – ४७८/२०२०

मंजू विश्वादे आणि आणखी एक

..... याचिकाकर्ते

विरुद्ध

अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड

..... उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – ४७४/२०२०

प्रशांत विश्वादे

..... याचिकाकर्ते

विरुद्ध

अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड

..... उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – ४७९/२०२०

सुरिंदर सिंग	 याचिकाकर्ते
विरुद्ध	
अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड	 उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – ४७६/२०२०

आदित्य कुमार गोयल आणि आणखी एक	 याचिकाकर्ते
विरुद्ध	
अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड	 उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – ४७१/२०२०

सुरिंदर सिंग	 याचिकाकर्ते
विरुद्ध	
अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड	 उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – ४७७/२०२०

सुरिंदर सिंग	 याचिकाकर्ते
विरुद्ध	
अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड	 उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – ४७५/२०२०

स्वाती गोयल आणि आणखी एक याचिकाकर्ते
 विरुद्ध
 अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – ४७२/२०२०

सुरिंदर सिंग याचिकाकर्ते
 विरुद्ध
 अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – ४८१/२०२०

सुरिंदर सिंग याचिकाकर्ते
 विरुद्ध
 अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – ४८०/२०२०

सुरिंदर सिंग याचिकाकर्ते
 विरुद्ध
 अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – ४६८/२०२०

मीना झा आणि आणखी एक याचिकाकर्ते
 विरुद्ध
 अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – ४६९/२०२०

मीना झा आणि आणखी एक याचिकाकर्ते
 विरुद्ध
 अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – ४६५/२०२०

मीना झा आणि आणखी एक याचिकाकर्ते
 विरुद्ध
 अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड उत्तरवादी

सोबत

लवाद याचिका क्रमांक – २७९/२०२१

पवन सैगल याचिकाकर्ते
 विरुद्ध
 अॅरो अभियांत्रिकी लिमिटेड उत्तरवादी

पुनर्विलोकन याचिका क्रमांक ४/२०२१, पुनर्विलोकन याचिका क्रमांक ५/२०२१ आणि पुनर्विलोकन याचिका क्रमांक ६/२०२१ मध्ये उत्तरवादीसाठी आणि लवाद याचिका क्रमांक/४७०/२०२०, ४७४/२०२०, ४७९/२०२०, ४७६/२०२०, ४७१/२०२०, ४७७/२०२०, ४७५/२०२०, ४७२/२०२०, ४८१/२०२०, ४८०/२०२०, ४६८/२०२०, ४६९/२०२०, ४६५/२०२० आणि २७९/२०२० मध्ये याचिकाकर्त्यासाठी वकील, सॉलिसिस लेक्स यांच्या निर्देशाखाली, श्री. मुकेश गुप्ता यांच्यसमवेत अश्विनी पाटील.

उत्तरवादीसाठी आणि पुनर्विलोकन याचिका मध्ये अर्जदारासाठी, श्री. रॉबिन जयसिंघानी यांच्या समवेत जसिंता डीसिल्वा.

न्यायमंच : न्यायमूर्ति सोमसेखर सुंदरेसन

राखीव ठेवल्याची तारीख : १६ एप्रिल २०२५

अधिघोषित केल्याची तारीख : २३ एप्रिल, २०२५

न्यायनिर्णय :

संदर्भ आणि पार्श्वभूमी :

१. अनेक याचिकाकर्ते ("याचिकाकर्ते") आणि समान उत्तरवादी, अॅरो इंजिनिअरिंग लिमिटेड ("अॅरो") यांच्यातील लवाद कार्यवाहीच्या संदर्भात लवाद आणि सामंजस्य कायदा, १९९६ ("कायदा") च्या कलम २९-अ अन्वये दाखल करण्यात आलेल्या आणि प्रलंबित असलेल्या याचिकांचा हा एक समूह आहे. हे प्रकरण या न्यायालयाच्या

अभिलेखावर बऱ्याच काळापासून (२०२० पासून) प्रलंबित असून दोन्ही पक्षांकडून या प्रकरणाचा गांभीर्याने पाठपुरावा केला जात नाही.

२. असे दिसते की, एकूण २२ याचिका दाखल करण्यात आल्या, ज्यापैकी चार मागे घेण्यात आल्या. उर्वरित १८ याचिकांपैकी, तीन याचिका (लवाद याचिका (एल) क्रमांक ४३२१/२०२०, ४३२२/२०२० आणि ४३२३/२०२०) मध्ये या न्यायालयाच्या एका विद्वान एकल न्यायाधीशाद्वारे सुनावणी घेण्यात येऊन दिनांक १२ ऑक्टोबर २०२० रोजीच्या आदेशाद्वारे ("**ऑक्टोबर २०२० आदेश**") निकाली काढण्यात आल्या आणि लवाद न्यायाधिकरणाचा आदेश १ नोव्हेंबर २०२१ पर्यंत वाढवला. निकाली काढण्यात आलेल्या प्रत्येक याचिकेमध्ये अॅरोने पुनर्विलोकन याचिका दाखल केल्या होत्या आणि विद्वान एकल न्यायाधीशांनी दिनांक ८ डिसेंबर २०२० रोजीच्या आदेशानुसार या याचिकांसोबत तीन पुनर्विलोकन याचिका जोडल्या.

३. त्यानंतर या प्रकरणात काहीही ठोस हालचाली झाल्या नाहीत. वाढवण्यात आलेल्या आदेशाची मुदतही संपली. या कायद्यातील कलम २९-ए अन्वये सहभागी असलेल्या तीन पक्षांकडून कोणतीही नवीन याचिका दाखल करण्यात आलेली नाही.

४. या याचिका पाच वर्षांहून अधिक काळ प्रलंबित असल्याचे आढळून आल्यानंतर, ही प्रकरणे न्यायालयाने स्वतःच्या प्रस्तावावर लावून घेतल्या होत्या. पुढे जाण्याच्या योग्य पद्धतीबाबत दोन्ही पक्षांमध्ये काही वेळा वादविवाद झाल्यानंतर कामकाज सुरू झाले.

लवादाची कार्यवाही :

५. अंतर्गत लवादाची कार्यवाही त्या करारांशी संबंधित आहे, ज्याद्वारे महाराष्ट्र शहर आणि औद्योगिक विकास महामंडळ (“सिडको”) यांनी नियोजित केलेल्या नवी मुंबई आंतरराष्ट्रीय विमानतळ प्रभाव अधिसूचित क्षेत्रात (“एनएआयएनए”) अॅरो यांना बंगले बांधायचे होते. याचिकाकर्त्यांचे दावे असे होते की, याचिकाकर्त्यांचे बंगले बांधण्याचे करार विशेषतः पूर्ण करण्यासाठी अॅरोला निर्देशित करण्यात यावे.

६. खरे तर याचिकाकर्त्यांनीच लवादाची कार्यवाही सुरू करण्यासाठी या न्यायालयाकडून कायद्याच्या कलम ११ अन्वये लवादाची प्रक्रिया सुरू केली होती आणि आदेश मिळवले होते. या न्यायालयाचे विद्वान ज्येष्ठ वकील यांची दिनांक ३० जून २०१६ रोजी लवाद म्हणून नियुक्ती करण्यात आली होती. लवादातील वादकथने दिनांक २६ एप्रिल २०१७ पर्यंत पूर्ण झालेत. १९ जून २०१७ रोजी, याचिकाकर्त्यांनी विद्वान लवाद न्यायाधिकरणासमोर अर्ज केला होता ज्यामध्ये सिडको (एनएआयएनए) च्या नियोजन अधिकाऱ्याला कायद्याच्या कलम २७ अंतर्गत साक्षीदार समन्स जारी करण्यासाठी या न्यायालयात जाण्याची परवानगी मागितली होती, कारण सरकारी कर्मचाऱ्याला खाजगी लवादात साक्षीदार म्हणून आणणे हे याचिकाकर्त्यांच्या अधिकारात नव्हते. विद्वान लवाद यांनी हा अर्ज मंजूर केला होता.

७. कलम २७ अंतर्गत न्यायालयात कोणतीही याचिका दाखल करण्यात आलेली नाही. २९ ऑक्टोबर २०१७ रोजी, विद्वान लवाद न्यायाधिकरणासमोर एक अर्ज सादर करण्यात आला ज्यामध्ये विनंती करण्यात आली होती की विद्वान लवाद न्यायाधिकरणाचा आदेश रद्द करण्यात यावा कारण याचिकाकर्त्यांना असे जाणवले होते की त्यांना विद्वान लवाद न्यायाधिकरणाचे शुल्क परवडणार नाही. हे देखील निदर्शनास आणून देण्यात आले होते की दुसऱ्या लवाद न्यायाधिकरणासमोर घेण्यात येत असलेल्या आणखी एका समांतर लवाद कार्यवाहीत, त्याची खाती गोठवली गेली होती या आधारावर अॅरो लवाद शुल्क भरण्यास असमर्थ ठरला होता. त्यामुळे, याचिकाकर्त्यांनी असे सादर केले की, अॅरोचे शुल्क तसेच विद्वान लवाद न्यायाधिकरण यांना शुल्क भरावे लागल्याने त्यांच्यावर आणखी जास्त भार पडेल. स्वर्च परवडण्याजोगा नाही या आधारावर लवादाची कार्यवाही संपुष्टात आणण्यास वाव नाही असे सांगून अॅरोने उत्तर दाखल केले. मात्र, कायद्यात नमूद केल्याप्रमाणे लवादाची साधी समाप्ती स्वीकाराई ठरेल, असे अॅरोने सादर केले. अर्जदारांनी प्रत्युत्तर दाखल केले होते, ज्यामध्ये असा युक्तिवाद करण्यात आला होता की, शुल्क परवडत नसल्यामुळे आणि संपुष्टात आणण्यासाठी संयुक्त अर्जाच्या मसुद्यांची देवाणघेवाण केल्यामुळे अॅरोने सुरुवातीला लवादाची कार्यवाही संपुष्टात आणण्यास संमती दिली होती. मात्र, श्री. विनीत मल्होत्रा (अॅरोचे प्रवर्तक) यांना अटक झाल्यानंतर, अॅरोचा संमतीचा हेतू मागे घेण्यात आला, असे सादर करण्यात आले. याचिकाकर्त्यांनी विद्वान लवाद न्यायाधिकरणाला त्यांच्या

पदावरून माघार घेण्याची विनंती केली कारण याचिकाकर्त्यांना लवादाच्या कार्यवाहीसाठी पैसे देणे परवडणार नाही आणि केवळ लवाद संपुष्टात आणल्यास याचिकाकर्त्यांना कधीही भरून न येणारे नुकसान होईल. अॅरोने एक प्रति-प्रत्युत्तर दाखल केला होता ज्यामध्ये असे म्हटले होते की संयुक्तपणे लवाद संपुष्टात आणण्याची कोणतीही संमती नव्हती आणि फक्त संयुक्त विनंतीवर विचार करण्याची तयारी होती. अॅरोने असा युक्तिवाद केला की याचिकाकर्त्यांसाठी एकमेव मार्ग म्हणजे लवादाचा पाठपुरावा करण्यासाठी सर्व शुल्क भरणे किंवा ते सोडून देणे आणि कार्यवाही कायमची समाप्त करणे.

८. दिनांक १७ जानेवारी २०१८ रोजी दिलेल्या तपशीलवार आदेशाद्वारे, विद्वान लवाद न्यायधिकरणाने असा निर्णय दिला की असा अर्ज दाखल करून घेण्याजोगा नाही. असा निर्णय देण्यात आला की असा अर्ज मंजूर केल्यास, शुल्कास सहमती दिल्यानंतर, शुल्क परवडणारे नाही या आधारावर मागे घेण्यासाठी लवादावर दबाव आणण्याची अस्वास्थ्यकर प्रथा सुरू होईल. विद्वान लवाद न्यायधिकरणाने असे निदर्शनास आणून दिले की २२ लवाद कार्यवाही सुरू आहेत, ज्यात अॅरो हा एक समान उत्तरवादी आहे. निर्देश जारी करण्यासाठी आयोजित केलेल्या बैठकींसाठी प्रति तास प्रति प्रकरण ३,००० रुपये या "नाममात्र" दराने शुल्क आकारले जात होते. मात्र, "युक्तिवाद ऐकण्यासाठी" शुल्क प्रति तास ६०,००० रुपये आकारले गेले आणि ते देखील केवळ एका

प्रकरणासाठी, कारण २२ प्रकरणे एकसारखी होती. त्याचप्रमाणे, साक्षीदारांचे पुरावे नोंदवण्यासाठीच्या सुनावणीसाठी. विद्वान लवाद न्यायधिकरणाने असे नमूद केले की, दावा केलेल्या असमर्थता किंवा अपंगत्वाच्या कारणांचा कोणताही तपशील दिलेला नाही. अर्जासाठी हेतूमध्ये न जाता, विद्वान लवाद न्यायधिकरणाने असा निर्णय दिला की समाप्तीची मागणी करणारा अर्ज निकाली काढणे योग्य ठरेल, कारण तो दाखल करून घेण्याजोगा नाही.

९. त्यानंतर, २४ जानेवारी २०१८ रोजी, विद्वान लवाद न्यायधिकरणाने नमूद केले की साक्षीदार समन्स जारी करण्यासाठी या न्यायालयात जाण्यासाठी परवानगी दिल्यानंतर, त्या आघाडीवर कोणतीही प्रगती नोंदवली गेली नाही आणि त्याऐवजी, समाप्तीसाठी अर्ज दाखल करण्यात आला होता. अॅरोच्या वकिलाने निदर्शनास आणून दिले की विद्वान लवाद न्यायधिकरणाच्या नियुक्तीपासून १८ महिने संपले आहेत आणि विद्वान लवाद न्यायधिकरणाचा आदेश कालबाह्य झाला आहे. याचिकाकर्त्यांनी असे सादर केले की ते कायद्याच्या कलम २९-अ अंतर्गत अर्ज दाखल करून विद्वान लवाद न्यायधिकरणाच्या आदेशाची मुदत वाढविण्यास इच्छुक आहेत. विद्वान लवाद न्यायधिकरणाने असे नमूद केले की शुल्क ९,२४,००० रुपये इतके होते आणि याचिकाकर्त्यांनी एकदा ६६,००० आणि ९३,००० रुपये (स्त्रोतावर किती कर वजा करण्यात आला हे स्पष्ट न करता) भरले होते तर अॅरोने १,४३,१०० रुपये (स्त्रोतावर कर वजा केल्यानंतर) भरले होते. विद्वान

लवाद न्यायधिकरणाने निर्णय दिला की कायद्याच्या कलम २९-ए अंतर्गत कोणत्याही अर्जात न भरलेल्या शुल्कावरील ही तथ्ये न्यायालयासमोर उघड करणे आवश्यक आहे.

१०. दीड वर्षांनंतर, कायद्याच्या कलम २९-ए अंतर्गत लवाद याचिका क्रमांक १२८५/२०१९ ही ऑगस्ट २०१९ मध्ये दाखल करण्यात आली होती, ज्यामध्ये हे तथ्य उघड करण्यात आले आणि असे निदर्शनास आणून देण्यात आले की फीच्या याचिकाकर्त्याच्या वाट्यासाठी विद्वान लवाद न्यायधिकरणाशी सहमती दर्शविल्याप्रमाणे समान हप्त्यांचे पोस्ट-डेटेड चेक दिले गेले आहेत. याचिकाकर्त्यांनी पुनरुच्चार केला की त्यांना लवादाचे शुल्क परवडणार नाही आणि याचिकाकर्त्यांना परवडणारे नसलेले बनवून लवादाला निराश केल्याचा आरोप अॅरोने केला. याचिकेत विद्वान लवाद न्यायधिकरणाचे व्यवस्थापन करणाऱ्या लवादाची बदली करून एक वर्षाचा कालावधी वाढवण्याची मागणी करण्यात आली होती. ९ मार्च २०२० रोजी दिलेल्या आदेशानुसार, ही याचिका "नव्याने योग्य याचिका दाखल करण्याचे स्वातंत्र्य" देऊन मागे घेण्यात आली. त्यानंतर, या कार्यवाहीत आता विचाराधीन असलेल्या या याचिका ९ ऑक्टोबर २०२० रोजी दाखल करण्यात आल्या.

विश्लेषण आणि निष्कर्ष :

११. याचिकाकर्त्यांच्या वतीने विद्वान वकील श्री. राजेंद्र मिश्रा आणि अॅरोच्या वतीने विद्वान वकील श्री. रॉबिन जयसिंगानी यांच्या मदतीने मी अभिलेखाची तपासणी केली

आहे. मला असे आढळले आहे की ही कार्यवाही शिथील झाली आहे आणि विद्वान लवाद न्यायधिकरणाचा आदेश वाढवण्यासाठी कोणतेही कारण दिले जात नाही. माझ्या मते, आदेश वाढवल्याने कोणालाही खरोखर फायदा होणार नाही आणि त्यात सहभागी असलेल्या सर्व पक्षांसाठी त्रास वाढवणे हा एकमेव परिणाम असू शकतो. याव्यतिरिक्त, मुदतवाढ कोणत्याही पक्षाला जुन्या वादावर तोडगा काढण्यास मदत करणार नाही आणि लवादावर अधिक वेळ आणि संसाधने खर्च करून त्यांना चांगले काम मिळेल असा विश्वास दोन्ही पक्षांना देणार नाही.

१२. हे देखील लक्षात घेण्यासारखे आहे की ऑक्टोबर २०२० मध्ये या न्यायालयाच्या एका विद्वान एकल न्यायाधीशाने तीन याचिकांमध्ये दिलेल्या आदेशात, विद्वान लवाद न्यायाधिकरणाचे व्यवस्थापन करणाऱ्या लवादाच्या बदलीच्या विनंतीला आधीच स्पष्टपणे नकार देण्यात आला आहे. शुल्क परवडण्याजोगे नव्हते हा आधार विशेषतः फेटाळण्यात आला. लवादाची जागा घेण्यासाठी न्यायालय आपल्या अधिकाराचा वापर करण्यास बांधील नाही, असा निकाल देण्यात आला. लवादाचे शुल्क तीन याचिकाकर्त्यांना चांगले माहीत होते असे मानले गेले. ऑक्टोबर २०२० च्या आदेशाविरुद्ध याचिकाकर्त्यांकडून कोणतेही अपील करण्यात आलेले नाही, याची पुष्टी मिश्रा करतात. दिलेले स्पष्टीकरण असे आहे की, ज्या तीन प्रकरणांमध्ये आदेश वाढवण्यात आला होता, त्या तीन प्रकरणांमध्ये अॅरोने पुनर्विलोकन याचिका दाखल

केल्या होत्या, त्यामुळे त्याच्या पक्षकारांनी पुनर्विलोकन प्रक्रियेत निकालाची प्रतीक्षा करण्याचा निर्णय घेतला. १ नोव्हेंबर २०२१ रोजी, लवादासाठी वाढलेली अंतिम मुदत येऊन गेली आणि लवादाच्या कार्यवाहीत एकही हालचाल झालेली नाही. त्याशिवाय, पुनर्विलोकन याचिका या याचिकांसोबत जोडलेल्या आणि प्रलंबित असतानाही, पुढील मुदतवाढीसाठी कोणताही अर्ज दाखल करण्यात आला नाही.

१३. कोविड-१९ महामारीच्या प्रचंड परिणामांना स्वतःहून प्रतिसाद म्हणून सर्वोच्च न्यायालयाने लागू केलेल्या वैधानिक कालमर्यादेची मुदतवाढ आली आणि गेली, कालमर्यादा २८ फेब्रुवारी २०२२ नंतर ९० दिवसांच्या कालावधीसाठी वाढवण्यात आली. सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेल्या मुदतवाढीच्या आधारावर इतरांना जे दिले गेले त्याचा लाभ त्यांना मिळाला पाहिजे या आधारावर मुदतवाढ मागण्यासाठी याचिकाकर्त्यांनी कोणतेही प्रयत्न केले नाहीत. २८ फेब्रुवारी २०२२ पासून ९० दिवस संपल्यानंतरही आणखी तीन वर्षे गेली आहेत.

१४. या याचिका या न्यायालयाने स्वतःच्या प्रस्तावावर सूचीबद्ध केल्या होत्या कारण त्या ६० दिवसांत निकाली काढण्यासाठी असलेल्या अधिकारीतेचा वापर करतात परंतु त्या तीन वर्षांहून अधिक काळ प्रलंबित होत्या. श्री. मिश्रा यांना त्यांच्या पक्षकारांना अजूनही या प्रकरणात रस आहे का हे शोधण्यासाठी त्यांच्याकडून सूचना घ्याव्या लागल्या. जेव्हा असे आढळून आले की एका विद्वान एकल न्यायाधीशाने आधीच लवाद

शुल्क याचिकाकर्त्यांना परवडणारे नसल्याची कल्पना नाकारली होती आणि अशा नकाराविरुद्ध अपील केले गेले नाही, तेव्हा श्री. मिश्रा यांना अशा परिस्थितीत विद्वान लवाद न्यायाधिकरण हे प्रकरण पुढे चालू ठेवण्यास तयार आहे का हे देखील तपासण्यास सांगितले गेले. ७ मार्च २०२५ रोजी त्यांनी पुष्टी केली की विद्वान लवाद न्यायाधिकरण कार्यवाही करण्यासाठी उपलब्ध आहे आणि त्यांनी शुल्क भरण्याच्या अधीन राहून तयारी दर्शविली आहे.

१५. मात्र, विचार केल्यावर आणि अभिलेखाची तपासणी केल्यावर आणि पक्षांच्या विद्वान वकिलांचे म्हणणे ऐकल्यानंतर, मला असे वाटत नाही की विद्वान लवाद न्यायाधिकरणाच्या आदेशाची मुदत आदेश वाढवणे योग्य किंवा आवश्यक असेल. स्पष्टपणे, अॅरोने त्याची खाती गोठविल्यामुळे लवाद शुल्क भरण्यात त्याच्या पूर्वीच्या असमर्थतेची पुष्टी केली होती आणि त्याच धर्तीवर याचिकाकर्त्यांनी कार्यवाही सुरू ठेवण्यासाठी लवाद शुल्काचा अॅरोच्या वाट्याचे लवाद शुल्क भरावे लागेल असा दावाही केला होता. जरी विद्वान एकल न्यायाधीशांनी आदेश वाढवताना लवादाच्या बदलीची विनंती रद्द केल्यानंतर, अभिलेखाच्या पुनर्विलोकनातून, याचिकाकर्त्यांच्या बाजूने न्याय्य विचार सादर केला असला तरी, वाढीव आदेशावर कारवाई करण्यात आली नाही किंवा बदलीच्या विनंतीच्या नकाराला आव्हान देण्यात आले नाही.

१६. असा निष्कर्ष काढणे वाजवी ठरेल की याचिकाकर्त्यांनी स्पष्टपणे या प्रकरणातील स्वारस्य गमावले आहे, किंवा जरी त्यांना काही अवशिष्ट स्वारस्य असले, तरी लवादाची प्रलंबितता हे याचिकाकर्त्यांना कोणत्याही हानीचे कारण राहिलेले नाही. गेल्या पाच वर्षांपासून याचिकाकर्त्यांच्या कोणत्याही हालचालीचा पुरावा नाही. ऑक्टोबर २०२० च्या आदेशाने १ नोव्हेंबर २०२१ पर्यंत आदेश वाढवण्यास परवानगी दिली असली तरी, १ नोव्हेंबर २०२१ नंतर लवाद कार्यवाही किंवा या याचिकांमध्ये कोणतेही पाऊल उचलले गेले नाही.

१७. किमान, कलम २९-ए अंतर्गत तीन याचिकाकर्त्यांनी आणखी याचिका दाखल करायला हव्यात ज्या या याचिका आणि पुनर्विलोकन याचिकांच्या प्रलंबिततेमुळे कामकाज थांबले आहे आणि १ नोव्हेंबर २०२१ रोजी आदेशाची मुदत संपल्याने लवाद कार्यवाहीच्या मार्गात अडथळा येऊ नये हे अधोरेखित करतील. या बाबी एका सामूहिक कारवाईसारख्या चालवल्या गेल्या आहेत (सर्व याचिकाकर्ते जवळजवळ एकसारखेच आहेत) परंतु न्यायालयाने स्वतःच्या प्रस्तावावर या याचिका सूचीबद्ध करेपर्यंत सामूहिक शांतता होती.

१८. श्री जयसिंगानी याचिकाकर्त्यांनी तयार केलेल्या व्हॉल्यूअप ग्रुपच्या ट्रान्सक्रिप्टवर अवलंबून राहण्याचा प्रयत्न करतात जेणेकरून ते ऑक्टोबर २०१७ ते डिसेंबर २०१९ दरम्यान त्यावर कोणतीही हालचाल झाली नाही हे दाखवू शकतील, जे त्यांच्या मते

त्यांच्याकडून हलगर्जीपणा दर्शवेल आणि त्यामुळे लवादाच्या कामकाजात झालेल्या विलंबाचे पुरेसे कारण दाखविण्यास त्यांची अक्षम्य असमर्थता दर्शवेल. मी व्हॉटसॅप ग्रुप चॅट ट्रान्सक्रिप्ट तपासण्यास किंवा त्यावर अवलंबून राहण्यास इच्छुक नाही कारण काहीही ते चालू करणार नाही. वस्तुस्थिती अशी आहे की १९ जून २०१७ नंतर, जेव्हा विद्वान लवाद न्यायाधिकरणाने सिडको (एनएआयएनए) च्या नियोजन अधिकाऱ्याला साक्षीदार समन्स जारी करण्यासाठी परवानगी दिली, तेव्हा याचिकाकर्त्यांनी कोणतीही पावले उचलली नाहीत. त्याऐवजी, चार महिन्यांनंतर, त्यांना त्याचे शुल्क परवडत नाही या आधारावर त्यांनी लवादकडून माघार घेऊन आदेश संपुष्टात आणण्याची मागणी करणारा अर्ज दाखल केला. हे या वस्तुस्थितीचे सूचक आहे की याचिकाकर्त्यांचा असा दृष्टिकोन होता की कार्यवाही पुढे नेणे फायदेशीर नाही आणि जर त्यांचा पाठपुरावा करणे त्यांच्यासाठी खूपच स्वस्त झाले तर ते कदाचित त्याचा पाठपुरावा करण्याचा विचार करतील. १ नोव्हेंबर २०२१ रोजी संपुष्टात आलेल्या तीन याचिकांसाठीचा वाढीव आदेश आणि त्यानंतरचे सामूहिक मौन यावरही मी आधीच वरील मते मांडली आहेत.

१९. ही अशी परिस्थिती नाही ज्यामध्ये हे न्यायालय असे मत व्यक्त करू शकते की आदेशाची मुदत वाढविण्यासाठी पुरेसे कारण दिले गेले आहे. विवाद निवारण मार्ग शिथील झालेला दिसतो. विद्वान लवाद न्यायाधिकरणाची नियुक्ती करून कलम ११ चा

आदेश पारित होऊन जवळजवळ एक दशक उलटले आहे. तीन याचिका मंजूर करून आदेशाची मुदत वाढवून जवळजवळ अर्धे दशक उलटले आहे.

२०. पुनर्विलोकन याचिका निरर्थक ठरल्या होत्या कारण ज्या आदेशाचे पुनर्विलोकन करायचे होते त्याच आदेशाने आपला मार्ग पत्करला होता आणि त्या अंतर्गत काहीही घडले नव्हते. माझ्या मते, या याचिकांतर्गत या टप्प्यावर विद्वान लवाद न्यायाधिकरणाचा आदेशाची मुदत वाढवण्यात कोणताही उपयुक्त हेतू साध्य होणार नाही.

२१. परिणामी, माझ्या मते, या याचिका फेटाळून लावल्याने, दीर्घकाळापासून प्रलंबित असलेल्या आणि त्यांना पुन्हा जिवंत करण्याचा कोणताही गंभीर हेतू नसलेल्या, जुन्या लवादाच्या कार्यवाहीला अखेर दडपून टाकणे योग्य ठरेल. माझ्या मते, या कार्यवाहीत सहभागी असलेल्या याचिकाकर्त्यांसाठी हा सर्वात योग्य आणि वाजवी निकाल आहे, ज्यामुळे त्यांना बंद केले जाते आणि त्यांना कायदानुसार पाठपुरावा करण्यास पात्र असलेल्या इतर कोणत्याही मार्गाने किंवा माध्यमांकडे जाण्यास सक्षम केले जाते. सर्व याचिका शेवटी खारिज करण्यात येत आहेत.

२२. या न्यायालयाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध असलेली डाउनलोड केलेली प्रत मिळाल्यावर या आदेशानुसार करावयाची सर्व पावले उचलली जातील.

[न्यायमूर्ति सोमसेखर सुंदरेसन]

अस्वीकरण

"या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याचा / तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरिता वापर करता येणार नाही. तसेच, इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरीता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबाजवणीकरीता वैध मानला जाईल."